

Osteologisk analys. Brända och obrända djurben från en förhistorisk boplats i Tanum socken i Bohuslän (Tanum 665, L2020:2561)

Den undersökta fornlämningen innehöll kulturlager med stora mängder djurben, både obrända och brända. Delar av kulturlagret sållades med 4 och 2 mm maskvidd. Ben hittades också i jordprover för makrofossilanalys. Benmaterialet dominerades av fiskben men innehöll också ben av däggdjur, fågel och kopparödla. Materialet har deponerats under flera perioder. Majoriteten av benmaterialet kommer från kulturlager i sektion 15 och kan sannolikt dateras till senare delen av mesolitikum medan andra fynd kan dateras till senare perioder.

Benmaterialet har undersökts i stereolupp och identifierats med hjälp av referenssamlingar i Göteborgs Naturhistoriska Museum och mina egna samlingar.

Det är ovanligt att obrända ben bevaras i de kalkfattiga jordar som dominerar markerna i Västsverige. De obrända ben som hittades här var kraftigt urlakade och har fragmenterats ytterligare vid uppgrävandet och sållningen. Följande taxa (arter och högre grupper) har kunnat identifieras (tabell 1):

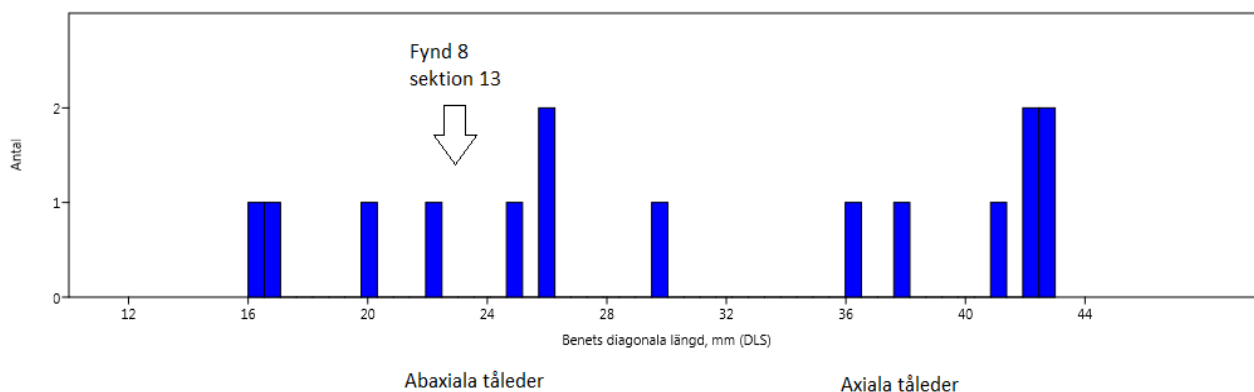
Tabell 1. Identifierade taxa, obrända och brända ben.

Taxon	Antal
Sill	2
Ål	1
Långa	28
Torsk	5
Kolja	2
Vitling	6
Sej/lyrtorsk	1
Torskfisk	446
Plattfisk	3
Abborre	1
Fisk, obest.	422
Nötkreatur?	1
Svin	1
Vattensork	1
Skogssork	1
Däggdjur, obest.	71
Tobisgrissla?	1
Fågel, obest.	10
Obestämda	241
Kopparödla	1

Antalet identifierade fragment som redovisas i tabell 1 återspeglar inte de olika arternas relativa betydelse i människornas ekonomi i det ursprungliga sammanhanget. Så återspeglar t.ex. långans

dominans bland artbestämda torskfiskar det förhållandet att ryggekotor hos långa har delvis kompakta strukturer med arttypiskt utseende som även efter fragmentering är lätta att känna igen. Av intresse är att notera att alla viktiga torskfiskarter som regelmässigt återfinns på mesolitiska boplatser finns representerade. Den lilla mängden sill återspeglar främst utgrävningsmetoden där bara små jordvolymmer sållats med finmaskiga såll (2 mm maskvidd). Ål finns intressant nog i ett fynd. Arten som är vanlig i sydsandinaviska sammanhang där de fångats i mjärddar på långgrunda stränder. Att ål är ovanligare på bohuslänska lokaler kan bero på kustens annorlunda karaktär där stora system av fasta mjärddar inte varit lämpliga.

Två fynd kan i sig med stor sannolikhet dateras till perioder efter mesolitikum. Det ena (fynd 7, sektion 14, avbaning) är ett emaljfragment från en kindtand av nötkreatur. Det andra är en hel yttersta tåled (klövled) av svin (fynd 8, sektion 13). Den kommer från de centrala (axiala) strålarna i fotens mitt. Tålederna i sidoklövorna är mindre och skiljer sig morfologiskt från de mittrre klövorna. Klövleden i fynd 8 har blivit helt vitbränd och har krympt i storlek vid bränningen. Klöven bedöms komma från ett fyllvuxet djur och är så liten att den även med hänsyn till krympningen inte kan komma från ett mesolitiskt vildsvin. I figur 1 visas benets storlek i relation till storleken hos mesolitiska vildsvin i Skateholmsboplatser i Skåne (mina egna mätdata). Med hänsyn tagen till krympningen vid bränningen är benet storleksmässigt mest likt tamsvin från järnålder eller senare.

Figur 1. Den diagonala längden (DLS) hos klövleder (phalanx 3, axial och abaxial) från obrända mesolitiska vildsvin i den senmesolitiska boplatser Skateholm i Skåne jämfört med längden hos klövleden i tanumsfyndet (fynd 8, sektion 13). Trots viss krympning genom att benet bränts i tanumsfyndet, och att det rör sig om en axial tåled, kan fyndet inte bedömas som vildsvin. Benet bedöms komma från tamsvin och den ringa storleken tyder på datering till senare del av förhistorisk tid eller senare. Benmätt enligt von den Driesch (1976).

Bland identifierade däggdjur finns obrända rester av smågnagare. Ena fyndet är en skogssork (P75, 4 mm såll) och det andra en vattensork (P76, 4 mm såll). Båda de här fynden är obrända kindtänder och kan vara rester av inte närmare daterbara naturligt döda djur. Samma ursprung kan fyndet av kopparödla (P75, 4 mm såll) ha.

Fyndet av abborre (ett fjäll i P76, 4 mm såll) är lite udda då det rör sig om en sötvattensfisk. Dess datering kan inte avgöras.

Referenser

von den Driesch, Angela, 1976. *A guide to the measurement of animal bones from archaeological sites*. Peabody Museum Bulletin 1, Harvard University.